

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor
103 33 Stockholm

2011-01-24

Remissyttrande

Mål och medel - särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol
(SOU 2010:44) .

Ert dnr Ju2010/5515/DOM

NDM – Näringslivets Delegation för Marknadsrätt - är ett samarbetsorgan inom svenskt näringsliv, främst i frågor som rör konsumentpolitik och marknadsrätt. En medlemsförteckning bifogas.

NDM inriktar i huvudsak sitt yttrande på de delar av betänkandet som berör måltyper inom delegationens verksamhetsområde, alltså marknadsföringsmål och konkurrens- mål samt de näraliggande immaterialrättsliga målen. Först måste dock Målutredningens generella resonemang och utgångspunkter behandlas, eftersom dessa bildar grunden för vad man senare kommer fram till i angivna frågor.

Sammanfattning

- Målutredningens bild av förhållandena stämmer inte med företagens verklighet. NDM *delar inte* utredningens utgångspunkt att i stort sett alla särlösningar kan tas bort, bara ett antal föreslagna åtgärder vidtas i tillägg till vad som redan gjorts. Då ska alla mål kunna avgöras med hög kompetens och på omkring 6 månader. NDM finner detta vara rent önsketänkande, som bl a skulle fordra ett resurstillskott till domstolsväsendet av orealistisk omfattning.
- Förändringar måste baseras på grundliga analyser och utvärderingar av det nuvarande systemet, inbegripet dess faktiska brister, samt de verkliga behov som är förknippade med måltypen ifråga. Åtminstone när det gäller de för NDM

centrala måltyperna – marknadsrättsliga och immaterialrättsliga mål – bygger utredningens förslag inte på någon reell utvärdering av verksamheten vid berörda domstolar, utan på allmänna föreställningar och antaganden. Det är uppenbart att några ingrepp inte kan företas så lättvindigt.

- NDM *tillstyrker* förslagen om tidsplanering, processkartläggningar samt domstolsintern specialisering och likaså preklusionsregler i fler måltyper samt ökad koncentration till vissa domstolar.
- NDM *avstyrker* att generellt prövningstillstånd införs och *anser inte* att tingsrätten ska få bestämma ensidigt om ensamdomare i tvistemål.
- NDM *anser*, i motsats till utredningen, att det fortsatt finns starka skäl för förkortad instanskedja för vissa måltyper och att sådana lösningar bör användas mer. NDM *avstyrker* bestämt utredningens förslag att treinstansprövning ska vara huvudregel. Utredningen erkänner att målen inom marknadsrätt, konkurrens och immaterialrätt tillhör de mest komplicerade och omfattande som förekommer i domstol. Tidsfaktorn är många gånger helt avgörande. Likväl anser utredningen att det inte finns behov av särskilda åtgärder för att öka snabbheten i förfarandet. NDM menar att detta är en verklighetsfrämmande inställning.
- När det gäller framförallt de immaterialrättsliga målen har näringslivet, även NDM, länge pekat på behovet av en reform och i anslutning till detta också av en förbättrad samordning med marknadsrättsliga mål. Utredningen kommer till likartade slutsatser, men anvisar som organisatorisk lösning en särskild domstol utan egna resurser och säkerställd kompetens. NDM *motsätter sig bestämt* att en sådan modell införs. NDM anser att den skulle medföra överhängande och allvarliga risker för nedprioritering av målen, utspädning av resurserna, urlakning av kompetensen samt oklarhet om den rättsbildande rollen – dvs helt förödande effekter.
- NDM *anser* att Marknadsdomstolen är väl fungerande och levererar snabbt och kompetent. Utredningens svepande kritik av specialdomstolar som sådana bygger inte på någon reell utvärdering av faktisk verksamhet och saknar bärkraft. NDM *motsätter sig bestämt* att Marknadsdomstolen avvecklas genom att dess dömande funktion överförs till en särskild domstol enligt utredningens förslag. Däremot är NDM öppen för att det närmare utreds hur marknadsrättsliga och immaterialrättsliga mål kan föras samman i en domstolsordning med Marknadsdomstolens och Patentbesväringsrättens verksamheter som grund. NDM *menar* att en ny, breddad specialdomstol därvid bör vara ett huvudalternativ ifråga om den organisatoriska lösningen

Utredningens ansats och antaganden

Det behöver knappast påpekas att tillförlitliga och välfungerande domstolar och processordningar är av avgörande betydelse inte bara för näringslivet utan för samhället i stort. Att slutlig och rättssäker dom kan meddelas medan den ännu har praktisk relevans är grundläggande för marknadsekonomin. Principer om avtalsfrihet och konkurrens på lika villkor blir lätt illusoriska om olagliga beteenden från

konkurrenter och andra inte kan påtalas och stoppas effektivt. Immateriella rättigheter tappar sitt värde om de i praktiken inte kan hävdas mot intrångsgörare. Ett allvarligt hot mot konkurrens, innovation och tillväxt uppstår om processmissbruk tillåts florerat, dvs. mål där man främst utnyttjar tidsutdräkten i domstol till att knäcka motsidans företag. NDM vill understryka att på motsvarande sätt måste rättssäkerhet och rimlig snabbhet förstås garanteras även i företagets relation till det allmänna, oavsett det gäller otillbörlig offentlig säljverksamhet, skatter, tillstånd etc etc.

Man kan tycka att det är självklart att domstolssystemet ska prestera i förhållande till vad rådande förhållanden kräver. Så är dock inte fallet. Företagen möter istället komplicerade processordningar, långa handläggningstider och bristande kompetens hos domstolarna. Detta har lett till en flykt från domstolsprövning till bl a skiljedom i en omfattning som annars inte skulle förekomma. Särskilt allvarligt är att mindre företag inte sällan måste avstå från rättslig prövning trots goda utsikter att vinna i sak. Att företagen omotiverat länge hålls på halster i tvister med det allmänna är givetvis inte principiellt acceptabelt, men medför också att önskvärd ekonomisk aktivitet går om intet – för att inte tala om vad det enskilda företaget får utstå.

Företagens verklighet står i bjärt kontrast mot Målutredningens bild av förhållandena. Utredningen utgår från grundtesen att domstolssystemet genomgående uppfyller kraven på tillräcklig snabbhet och kompetens, bara ett antal föreslagna åtgärder vidtas i tillägg till vad som redan gjorts. Då ska alla mål avgöras inom föreskriven tid – normalt omkring 6 månader – och alla domare ha hög kompetens. Därmed kan – och ska – de olika särlösningar som finns i stort sett tas bort.

Detta är med förlov sagt rent önsketänkande. Till att börja med skulle det förutsätta att domstolväsendet tillfördes resurser i en omfattning som framstår som helt orealistisk. Därtill har vissa måltyper en sådan speciell karaktär i sak och juridik att de uppenbarligen för sin effektiva handläggning fordrar särskilda processuella arrangemang. Detta är inget egendomligt eller negativt, men måste erkännas inför ett fortsatt reformarbete.

Att det finns goda skäl att rensa upp i den ganska vildvuxna floran av särlösningar och processordningar betyder givetvis inte att allt saklöst kan kastas ut. För att ta ett exempel – utredningen menar att de särskilda åtgärder som införts för mål enligt lagen om elektronisk kommunikation kan avskaffas. Sanningen är dock att det var stora problem med dessa mål, vilket berörda parter samstämigt anser att åtgärderna kommit till rätta med. Att då ta bort dem är ju helt enkelt inte rimligt. I sin iver att göra rent hus ifrågasätter utredningen också behovet av särskilda regler om skyndsamt vid konkurs och rekonstruktion. Det är dock uppenbart att i sådana ärenden måste snabbheten i förfarandet garanteras och åtgärderna är följaktligen väl motiverade.

Förändringar måste baseras på grundliga analyser och utvärderingar av det nuvarande systemet, inbegripet dess faktiska brister, samt de verkliga behov som är förknippade med måltypen ifråga.

Föreslagna generella och särskilda åtgärder (kap 18 och 21)

NDM avstår från att här gå in i detalj på det som utredningen föreslår, men vill ändå framhålla följande.

Tidsplanering av mål – detta är något som redan används av bl a Marknadsdomstolen med gott resultat; tidsplaner bör kunna leda till effektivare målhantering allmänt och NDM *tillstyrker* förslaget.

Processkartläggningar – detta är ett sätt att bl a identifiera flaskhalsar och få processen att löpa; NDM *tillstyrker* förslaget.

Domstolsintern specialisering – kompetens är ofta en förutsättning för snabbhet, om det också ska bli rätt; det är uppenbart att mål om komplexa förhållanden och med komplicerad juridik bedöms bättre och säkrare av dem som har särskild insikt och kunnande på området; NDM *tillstyrker* sålunda en ökad specialisering inom domstolsväsendet överlag.

NDM kan i princip också *tillstyrka* **preklusionsregler** i fler måltypers samt **ökad koncentration till vissa domstolar**. Ytterligare utredning kan krävas.

Vidare vill utredningen införa **generellt prövningstillstånd**. NDM *motsätter sig* detta. NDM menar att ett allmänt pt-krav är förenat med allvarliga risker från rättssäkerhetssynpunkt och för vissa måltypers är direkt fel; det var t ex ett misstag att införa prövningstillstånd i konkurrens mål. Det saknas också än så länge en konsekvensanalys av det utvidgade pt-krav som redan genomförts.

NDM *anser inte* heller att tingsrätten ensidigt ska få bestämma om **ensamdomare i tvistemål**. Ett sådant beslut mot parternas vilja skulle tvivelsutan många gånger skada deras förtroende för domstolen.

Motsatt utredningen *anser* NDM att **förkortad instanskedja**, liksom **specialdomstol**, är lämpliga och nödvändiga åtgärd för vissa måltypers (nedan).

Marknadsrättsliga och immaterialrättsliga mål

Behovet av reformer

Näringslivet har länge pekat på behovet av en reformering av det processuella systemet framför allt på det immaterialrättsliga området, men i anslutning till detta också av en förbättrad samordning med marknadsrättsliga mål. Detta har kommit till uttryck i ett flertal skrivelser till regeringen och i samband med utredningar etc. Det råder bred enighet i näringslivet om vad inriktningen bör vara – en fristående domstol där huvudsakligen mål om konkurrens, marknadsföring och immaterialrätt sammanförs. Grunden blir naturligen verksamheterna vid Marknadsdomstolen och Patentbesvärsträtten.

Målutredningens problembild stämmer här väsentligen med näringslivets beskrivning. Slutsatsen är också densamma, nämligen att dessa måltypers bör föras

samman. Så mycket mer beklagligt är det då att utredningen kommer fel i sina överväganden av instansordning och organisatorisk lösning.

Förkortad instanskedja

Transaktions- och beslutstempot är på många marknader, liksom allmänt i ekonomin, högt uppdrivet och tenderar att öka ytterligare. Eskalerande utvecklingskostnader och allt kortare produktcykler kräver ofta snabb och dyr marknadspenetration för att nå lönsamma volymer. Samtidigt består företagets värde i ökad utsträckning av immateriella tillgångar, know-how och starka varumärken (s k brand value), vilka fordrar stora marknadsinvesteringar under lång tid – men som kan snabbt raseras bl a genom åtgärder från konkurrenter och andra. Allt detta innebär att rättsliga tvister som berör sådana tillgångar och ageranden på marknaden måste kunna avgöras snabbt och rätt, dvs medan det alltjämt är meningsfullt och har kommersiell relevans. Detta talar enligt NDMs uppfattning starkt för korta instanskedjor, vilket också motverkar processmissbruk. NDM noterar att ett tidigare tvåinstanssystem på Marknadsdomstolens områden avskaffades då tidsutdräkten blev oacceptabel.

Utredningen, däremot, anser inte att det föreligger något behov av särskilda åtgärder för att öka snabbheten i de aktuella måiltyperna. De förkortade instanskedjor som finns bör tvärtom ses över för att ändras eller tas bort. Förslaget botten förstås i utredningens postulat att i stort sett "allt" kan avgöras inom en sexmånadersram. Utredningen konstaterar samtidigt att målen ifråga tillhör de mest komplicerade och omfattande måiltyper som förekommer i domstol. Det utgör, helt korrekt, starka skäl för koncentration, men tydligen inte för en effektiv instanskedja (!). NDM anser att detta är en anmärkningsvärd och verklighetsfrämmande inställning. NDM menar att det istället finns anledning att införa kortade instanskedjor för fler måiltyper än idag.

NDM vill här understryka att vissa mål på aktuella områden *typiskt sett* fordrar en sådan handläggning att de i varje instans tar lång tid, även med ett kompetent och effektivt förfarande, inbegripet en aktiv processledning från domstolens sida. Uppenbara exempel är patentmål och kartell- eller dominansmål med regelmässigt omfattande och komplicerat processmaterial och muntlig bevisning. I åter andra kräver relevans- och effektskäl att slutlig dom kan meddelas på kort tid; bl a gäller detta många marknadsföringsmål, som därtill kan ha en betydande komplexitet. Ytterligare: Det är *uteslutet* med en förvärvsprövning utan särskilda tids- och instansbegränsningar. Det hårt tidssatta förfarandet omfattar idag två domstolsinstanser. Likväl kan ifrågasättas om det ges reella möjligheter till prövning i slutinstansen; det är betecknande att sedan 1993 har så skett i endast ett (1) fall, se MD 1998:10, *Optiroc*, trots de stora ekonomiska värden det alltid är fråga om i dessa fall.

Det är alltså tydligt att det för ett flertal måiltyper inte finns möjlighet att för varje domstolsinstans åstadkomma de korta processtider som Målutredningen själv bedömer krävs. Antalet instanser måste därför begränsas, inbegripet att i vissa fall använda eninstansförfarande. Där kortade instansvägar förekommer f n är erfarenheterna goda. Målen handläggs vid specialdomstolar med hög kompetens, vilket ger erforderliga rättsäkerhetsgarantier.

NDM avvisar bestämt utredningens tanke att treinstansprövning ska vara huvudregel.

Specialdomstol eller särskild domstol?

Målutredningen uttalar svepande att specialdomstol inte är en ändamålsenlig organisatorisk lösning. För de marknadsrättsliga och immaterialrättsliga målen bör istället en ny, särskild domstol övervägas. NDM instämmer inte i utredningens allmänt negativa omdömen om specialdomstolar. Slutsatserna grundas inte på någon utvärdering av verksamheten vid de existerande specialdomstolarna, utan är bara antaganden.

NDM vill uttrycka sin förvåning över att denna centrala fråga kunnat behandlas så lättvindigt. Vid en reform i syfte att skapa en samlad processuell ordning framstår en breddad specialdomstol som ett huvudalternativ, men NDM menar också att den utredning som i alla händelser då måste till ska grundligt belysa olika modellers för- och nackdelar.

I vart fall står det klart att en breddad specialdomstol utgör en vida bättre lösning för kompetens och snabbhet än en särskild domstol enligt utredningens anvisningar.

Man kan kanske tycka att det bör vara funktionaliteten som ska stå i fokus och inte primärt vilken organisatorisk ”etikett” domstolen ifråga åsätts. Så är det förstås, i och för sig. NDM menar att det är av fundamental betydelse att aktuella måltyper kan handläggas och planeras avskilt från andra och på egna resurser samt med säkerställd kompetens.

Det enklaste och rakaste sättet att åstadkomma detta är uppenbarligen genom en specialdomstol. NDM är däremot starkt skeptisk till att det går att få till en sådan lösning inom de allmänna domstolarna. Farhågorna styrks av Målutredningens inställning, där man är emot en avskild enhet, emot domartjänster utan rotation och emot särskilda anslag; tvärtom förespråkar man ”flytande” resurser i snart sagt alla avseenden. NDM menar att om detta ska utgöra riktlinjen uppstår överhängande och allvarliga risker för nedprioritering av målen, utspädning av resurserna samt urlakning av kompetensen – dvs helt förödande effekter. Det är dessutom oklart hur en verkningsfull prejudikatsbildning i praktiken ska kunna vidmakthållas med utredningens modell.

Marknadsdomstolen

Målutredningen uppfattning är att det bör övervägas att lägga ner Marknadsdomstolen som en fristående domstol. Som framgått bygger detta på en allmänt avog inställning till specialdomstolar och lösa antaganden om nackdelarna med sådana. Kritiken går bl a ut på att det är fråga om små och sårbara enheter, men den framförs utan att man undersökt hur det fungerar i praktiken.

Marknadsdomstolen har på ett förtjänstfullt och välfungerande sätt fullgjort sina uppgifter i 40 år. NDM menar att utredningens kritik, i den mån den riktas mot domstolen, saknar bärkraft. Mål vid domstolen handlar i allt väsentligt om företagens verksamhet på marknaden. Domstolen anses genomgående som snabb och kompetent, vilket i dessa fall är av helt avgörande betydelse (ovan).

Marknadsdomstolen har, trots sin relativa litenhet, kunnat uthålligt möta kraven och inte alls visat sig "sårbar". Förklaringen ligger bl a i att domstolen har flexibel tillgång till externa resurser och kompetens - vilket alltså är en viktig fördel och inte en nackdel, som utredningen tror. Med hänsyn till målens karaktär med juridisk och ekonomisk komplexitet är det nödvändigt att ekonomisk expertis ingår bland domstolens ledamöter. Det kan därför påpekas att sådan inte blir tillgänglig på dagens nivå om utredningens idéer om att endast fasta tjänster ska finnas förverkligas; det ter sig uteslutet att professorer i ekonomi skulle vilja ta anställning vid allmän domstol.

Marknadsdomstolen har en stark och tydlig ställning som prejudikatsinstans. Att inordna dess dömande funktion i en mellaninstans som utredningen förespråkar skulle medföra att den rättsbildande rollen blev klart försvagad. Detta måste bedömas som mycket negativt från näringslivssynpunkt.

NDM vill framhålla att det alltså inte är något "fel" på Marknadsdomstolen – tvärtom är det en verksamhet som visat sin duglighet över flera decennier och under ökande prestationskrav. NDM finner det märkligt att utredningen måst ge sig på även det som fungerar. NDM motsätter sig att Marknadsdomstolen avskaffas. Däremot är NDM öppen för att det närmare utreds hur marknadsrättsliga och immaterialrättsliga mål kan föras samman i en domstolsordning med Marknadsdomstolens och Patentbesvärsträtts verksamheter som grund, se ovan.

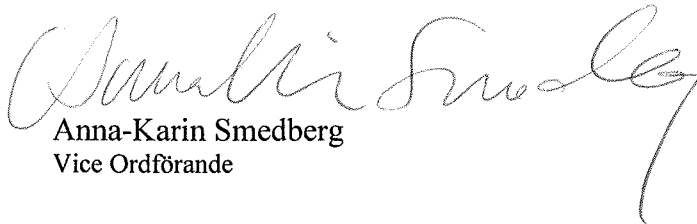
Fortsatt arbete

Det är uppenbart att om en domstolsreform ska genomföras på aktuella områden fordrar det närmare utredning. Målutredningens betänkande ger enligt NDMs uppfattning inte mycket vägledning därvidlag. NDM har fått del av den rapport¹ som professor Ulf Bernitz tagit fram på uppdrag av Svenskt Näringsliv och finner att den ger ett intressant och konstruktivt underlag för fortsatt diskussion och utredning.

Detta ärende har handlagts av vice ordföranden Anna-Karin Smedberg.

NÄRINGSLIVETS DELEGATION FÖR MARKNADSRÄTT

Anna-Karin Smedberg
Vice Ordförande

---

¹ PM Angående införande av en särskild, sammanhållen domstolsordning för mål angående immaterialrätt och marknadsrätt (januari 2011).

NDMs medlemmar

BIL Sweden

(BIL Sweden – manufacturers/importers of cars, trucks & buses)

Dagligvaruleverantörernas Förbund

(Grocery Manufacturers of Sweden)

Direkthandelns Förening

(Swedish Direct Selling Association)

Finansbolagens Förening

(Association of Swedish Finance Houses)

Företagarna

(Swedish Federation of Business Owners)

Försäkringsförbundet

(Swedish Insurance Federation)

Lantbrukarnas Riksförbund

(Federation of Swedish Farmers)

Läkemedelsindustriföreningen

(Swedish Association of the Pharmaceutical Industry)

Motorbranschens Riksförbund

(Swedish Association for Motor Retail Trades and Repairs)

Stockholms Handelskammare

(Stockholm Chamber of Commerce)

SWEDMA

(Swedish Direct Marketing Association)

Svensk Distanshandel

(Swedish Distance Sellers (SDS))

Svensk Handel

(Swedish Trade Federation)

Svenska Bankföreningen

(Swedish Bankers' Association)

Svenska Franchiseföreningen
(Swedish Franchise Association)

Sveriges Marknadsförbund
(Swedish Marketing Federation)

Sveriges Annonörer
(Association of Swedish Advertisers)

Sveriges Callcenter Förening SCCF
(Swedish Callcenter Federation)

Sveriges Kommunikationsbyråer
(Swedish Association of Communication Agencies)

Svenskt Näringsliv
(Confederation of Swedish Enterprise)

TidningsUtgivarna TU
(Swedish Media Publishers' Association)

Tobaksleverantörsföreningen
(Swedish Tobacco Association)

Samarbetsavtal med:

Coop Sverige

NDMs ordförande: Anders Stenlund, Svenskt Näringsliv

NDMs vice ordförande: Anna-Karin Smedberg, Svensk Handel

NDMs sekreterare: Jan Fager, Sveriges Marknadsförbund

Adress:

NDM

c/o Sveriges Marknadsförbund,

Sveavägen 17, 5tr,

111 57 Stockholm,

Tel. 08-21 58 63, mobil:0703 92 34 44

E-post: jan.fager@svemarknad.se